

397

USTAWA

z dnia 20 grudnia 1958 r.

o samorządzie robotniczym.

W celu zapewnienia załogom uspołecznionych przedsiębiorstw współdziałania w zarządzaniu zakładami pracy, wpływu na polepszanie wyników ekonomicznych przedsiębiorstw i usprawnianie organizacji pracy oraz w celu zwiększenia odpowiedzialności załóg za gospodarkę zakładów stanowi się, co następuje:

Rozdział I.

Rola i zadania samorządu robotniczego.

Art. 1. 1. Załogom w państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych, budowlanych i rolnych przysługuje prawo kontroli i nadzoru nad całokształtem działalności przedsiębiorstwa oraz prawo stanowienia w zasadniczych sprawach dotyczących działalności i rozwoju przedsiębiorstwa, określonych niniejszą ustawą.

2. Załogi realizują przysługujące im zgodnie z ust. 1 prawo współdziałania w zarządzaniu przedsiębiorstwami poprzez organy samorządu robotniczego działające na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

Art. 2. Rada Ministrów może w uzgodnieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych rozciągnąć w drodze rozporządzenia przepisy niniejszej ustawy w całości lub w części na inne przedsiębiorstwa, nie wymienione w art. 1 ust. 1.

Art. 3. Zadaniem samorządu robotniczego jest:

- 1) zapewnienie sprawnego funkcjonowania oraz rozwoju przedsiębiorstwa w interesie ogólnospołecznym i w interesie własnym załogi;
- 2) rozwijanie wśród załogi działalności zmierzającej do podniesienia gospodarności, umocnienia dyscypliny pracy, wzmocnienia aktywności wytwórczej, podniesienia bezpieczeństwa i kultury pracy, zwiększenia odpowiedzialności pracowników za wyniki gospodarcze przedsiębiorstwa.

Art. 4. 1. Organami samorządu robotniczego są: konferencja samorządu robotniczego, rada robotnicza przedsiębiorstwa, jej prezydium i oddziałowe (wydziałowe) rady robotnicze.

2. Organy samorządu robotniczego są odpowiedzialne przed załogą i składają co najmniej dwa razy w roku sprawozdanie ze swej działalności na oddziałowych lub ogólnozakładowych zebraniach załogi.

Rozdział II.

Konferencja samorządu robotniczego.

Art. 5. 1. Konferencja samorządu robotniczego jest naczelnym organem samorządu; może ona decydować o wszystkich sprawach objętych właściwością samorządu robotniczego.

2. Konferencja koordynuje działalność organów samorządu w sprawach należących do ich właściwości.

Art. 6. 1. W skład konferencji samorządu robotniczego wchodzi: członkowie rady robotniczej przedsiębiorstwa, rady zakładowej i zakładowego komitetu (egzekutywy) Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

2. Konferencja samorządu robotniczego może powołać do swego składu — na wniosek jednej z organizacji wchodzących w skład konferencji — przedstawicieli organizacji młodzieżowej i stowarzyszeń techniczno-naukowych.

3. W obradach konferencji samorządu robotniczego uczestniczy z urzędu dyrektor przedsiębiorstwa.

Art. 7. Do konferencji samorządu robotniczego należy:

- 1) w zakresie sprawowania nadzoru i kontroli nad działalnością gospodarczą przedsiębiorstwa:
  - a) rozpatrywanie bilansów rocznych przedsiębiorstwa wraz z rachunkiem wyników;
  - b) rozpatrywanie składanych przez dyrekcję kwartalnych, półrocznych i rocznych sprawozdań z działalności przedsiębiorstwa;
  - c) ustalanie zasadniczych kierunków i form kontroli nad działalnością przedsiębiorstwa, jego poszczególnych oddziałów i wydziałów oraz ustalanie wytycznych w tym zakresie dla rady robotniczej przedsiębiorstwa i oddziałowych rad robotniczych;
- 2) w zakresie ustalania zasadniczych kierunków rozwoju przedsiębiorstwa:
  - a) opiniowanie projektów wskaźników rocznych planów i projektów wieloletnich planów przedsiębiorstwa;
  - b) uchwalanie rocznych i wieloletnich planów przedsiębiorstwa na podstawie wytycznych i wskaźników ustalonych w oparciu o narodowe plany gospodarcze;
  - c) podejmowanie decyzji w sprawie większych inwestycji z funduszy zdecentralizowanych;
- 3) w zakresie usprawniania działalności gospodarczej przedsiębiorstwa:
  - a) ustalanie zasadniczych kierunków ulepszania procesów technologicznych, usprawniania organizacji i podnoszenia wydajności pracy, polityki zatrudnienia, polepszania jakości produkcji, oszczędności materiałów, narzędzi pracy i paliwa, poprawy warunków bezpieczeństwa i higieny pracy;
  - b) zatwierdzanie struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa;
  - c) ustalanie form i kierunków rozwoju współzawodnicstwa pracy, wynalazczości pracowniczej i racjonalizacji oraz szkolenia załogi;
  - d) umacnianie społecznej dyscypliny oraz krzewienie socjalistycznego stosunku do pracy i własności społecznej.

Art. 8. Do wyłącznych uprawnień konferencji samorządu robotniczego należy:

- 1) uchwalanie zakładowych regulaminów pracy w ramach wytycznych ustalonych przez Radę Ministrów i Centralną Radę Związków Zawodowych;
- 2) podejmowanie uchwały w sprawie podziału funduszu zakładowego lub przekazania tej sprawy do decyzji załogi;
- 3) ustalanie regulaminu w sprawie przyznawania premii ze środków funduszu zakładowego;
- 4) decydowanie w sprawach zakładowego budownictwa mieszkaniowego oraz urządzeń socjalnych i kulturalnych w granicach funduszy przeznaczonych na te cele;
- 5) zatwierdzanie wyboru przewodniczącego i sekretarza rady robotniczej przedsiębiorstwa, a w przypadku powołania prezydium rady robotniczej — zatwierdzanie prezydium.

Art. 9. 1. Obrady konferencji samorządu robotniczego powinny odbywać się co najmniej raz na kwartał.

2. Uchwały konferencji samorządu robotniczego zapadają większością głosów przy udziale co najmniej połowy członków konferencji.

Rozdział III.

Rada robotnicza przedsiębiorstwa i oddziałowe rady robotnicze.

Art. 10. 1. W przedsiębiorstwach objętych niniejszą ustawą mogą działać rady robotnicze przedsiębiorstwa.

2. W podstawowych oddziałach (wydziałach) dużych przedsiębiorstw i w połączonych mniejszych oddziałach (wydziałach) tych przedsiębiorstw mogą działać również oddziałowe (wydziałowe) rady robotnicze.

Art. 11. 1. Do rady robotniczej może być wybrany tylko pracownik przedsiębiorstwa.

2. Rady robotnicze powinny składać się co najmniej w 2/3 z robotników.

3. Zarząd główny właściwego związku zawodowego, na wniosek konferencji samorządu robotniczego, może wyrazić zgodę na odstąpienie od zasady określonej w ust. 2 w odniesieniu do przedsiębiorstwa o znacznym udziale inteligencji technicznej w składzie załogi, wynikającym z profilu produkcji. Jednakże liczba robotników w składzie rady robotniczej nie może być mniejsza niż połowa składu rady.

Art. 12. 1. Rady robotnicze są wybierane przez załogi w drodze tajnego głosowania. Wybory przeprowadzają właściwe związki zawodowe.

2. W przedsiębiorstwach określonych w art. 10 ust. 2 załogi oddziałów wybierają oddziałowe rady robotnicze.

3. W przedsiębiorstwach określonych w art. 10 ust. 2 radę robotniczą przedsiębiorstwa tworzą członkowie oddziałowych rad robotniczych. W uzasadnionych przypadkach określonych przez Centralną Radę Związków Zawodowych radę robotniczą przedsiębiorstwa tworzyć mogą przedstawiciele oddziałowych rad robotniczych.

4. Oprócz osób wybranych stosownie do ust. 1, 2 i 3 wchodzi:

a) w skład rady robotniczej przedsiębiorstwa — przewodniczący lub inny przedstawiciel rady zakładowej oraz sekretarz lub inny przedstawiciel zakładowego komitetu (egzekutywy) Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej;

b) w skład oddziałowej rady robotniczej — przewodniczący lub inny przedstawiciel rady oddziałowej oraz sekretarz lub inny przedstawiciel oddziałowej egzekutywy Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

5. W obradach rady robotniczej przedsiębiorstwa uczestniczy z urzędu dyrektor przedsiębiorstwa.

6. W obradach oddziałowych rad robotniczych uczestniczą z urzędu kierownicy odpowiednich oddziałów.

Art. 13. 1. Rada robotnicza przedsiębiorstwa wybiera ze swojego grona przewodniczącego i sekretarza.

2. Rada robotnicza przedsiębiorstwa może w miarę potrzeby powziąć uchwałę o powołaniu prezydium.

3. W przedsiębiorstwach wymienionych w art. 10 ust. 2 prezydium rady robotniczej tworzą: przewodniczący i sekretarz rady robotniczej, przewodniczący oddziałowych rad robotniczych podstawowych oddziałów, przewodniczący lub inny przedstawiciel rady zakładowej oraz sekretarz lub inny przedstawiciel zakładowego komitetu (egzekutywy) Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

4. W pozostałych przedsiębiorstwach w skład prezydium rady robotniczej wchodzi: przewodniczący i sekretarz rady robotniczej, wybrani członkowie, przewodniczący lub inny przedstawiciel rady zakładowej i sekretarz lub inny przedstawiciel zakładowego komitetu (egzekutywy) Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

5. W obradach prezydium rady robotniczej uczestniczy z urzędu dyrektor przedsiębiorstwa.

Art. 14. Oddziałowa rada robotnicza wybiera ze swego grona przewodniczącego.

Art. 15. Uchwały rady robotniczej zapadają większością głosów przy udziale co najmniej połowy członków rady robotniczej, uchwały zaś prezydium — przy udziale co najmniej 2/3 członków prezydium.

Art. 16. Rada robotnicza przedsiębiorstwa może podejmować uchwały we wszystkich sprawach należących do samorządu robotniczego, o ile nie zostały one rozpatrzone przez konferencję, z wyjątkiem spraw określonych w art. 8.

Art. 17. Do zakresu działania rady robotniczej przedsiębiorstwa i jej prezydium w szczególności należy:

- 1) organizowanie wykonania uchwał konferencji samorządu robotniczego w zakresie należącym do rady robotniczej oraz nadzór nad wykonaniem uchwał konferencji przez dyrekcję przedsiębiorstwa;
- 2) rozwijanie wśród załogi działalności zmierzającej do zapewnienia wykonania planów produkcyjnych, podniesienia wydajności pracy, umacniania dyscypliny pracy, poprawy jakości produkcji, obniżki kosztów własnych, wykorzystanie rezerw produkcyjnych przedsiębiorstwa oraz polepszanie stanu bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 3) organizowanie wraz z radami zakładowymi przy współudziale dyrekcji narad wytwórczych;
- 4) sprawowanie kontroli nad działalnością gospodarczą i finansową przedsiębiorstwa;
- 5) uchwalanie kwartalnych i miesięcznych planów zgodnie z obowiązującym rocznym planem przedsiębiorstwa i wnioskami konferencji samorządu robotniczego;
- 6) inicjowanie uruchamiania produkcji ubocznej i zatwierdzanie jej planów;
- 7) decydowanie zgodnie z obowiązującymi przepisami o zbywaniu zbędnych maszyn i urządzeń;
- 8) uchwalanie w uzgodnieniu z radą zakładową w ramach układu zbiorowego pracy i obowiązujących przepisów — wytycznych dotyczących stosowania układu zbiorowego, norm pracy, taryfikatorów płacowych i systemu płac.

Art. 18. Do zakresu działania prezydium rady robotniczej należy:

- 1) opiniowanie w sprawach mianowania i odwołania dyrektora;
- 2) ustalanie projektu porządku obrad konferencji samorządu robotniczego i rady robotniczej przedsiębiorstwa oraz przygotowanie niezbędnych materiałów w tym zakresie;
- 3) kontrola umów o dostawach, robotach i usługach zawieranych z rzemieślnikami, chałupnikami, prywatnymi przedsiębiorstwami, rzemieślniczymi spółdzielniami, zaopatrzenia i zbytu, spółdzielniami pracy oraz innymi osobami fizycznymi i prawnymi nie będącymi jednostkami państwowymi;
- 4) kontrola sprzedaży i zakupów dokonywanych na rynku prywatnym;
- 5) kontrola umów o prace zlecone;
- 6) kontrola funduszu płac, list płac oraz wypłacanych w przedsiębiorstwie nagród i premii.

Art. 19. Do zakresu działania oddziałowej rady robotniczej należy:

- 1) organizowanie wykonania w oddziale uchwał konferencji samorządu robotniczego, rady robotniczej przedsiębiorstwa i jej prezydium;
- 2) rozwijanie wśród załogi oddziału działalności zmierzającej do usprawnienia pracy oddziału, osiągnięcia najlepszych wyników produkcyjnych i ekonomicznych oraz umocnienia dyscypliny pracy;
- 3) rozpatrywanie planów produkcyjnych oddziału i podejmowanie środków zabezpieczających ich wykonanie;
- 4) przedstawianie wniosków wyższym organom samorządu robotniczego dotyczących działalności oddziału i przedsiębiorstwa;
- 5) organizowanie wraz z radami oddziałowymi przy współudziale kierownictwa oddziału narad wytwórczych, omawianie z załogą uchwał konferencji samorządu robotni-

czego, sposobów i terminu ich wykonania oraz omawianie innych spraw wiążących się z pracą oddziału i działalnością oddziałowej rady robotniczej oraz z rozwojem współzawodnictwa pracy.

Art. 20. Rada robotnicza może być rozwiązana na żądanie większości załogi lub gdy jej działalność jest wyraźnie sprzeczna z interesami przedsiębiorstwa i gospodarki narodowej.

Rozdział IV.

Samorząd robotniczy a kierownictwo zakładu pracy.

Art. 21. 1. Zgodnie z zasadą jednoosobowego kierownictwa polecenia służbowe w przedsiębiorstwie mogą być wydawane tylko przez dyrektora i upoważnionych przez niego pracowników.

2. W sprawach należących do właściwości samorządu robotniczego dyrektor przedsiębiorstwa jest wykonawcą uchwał samorządu.

3. Dyrektor przedsiębiorstwa ma obowiązek przygotowania i przedkładania materiałów i sprawozdań niezbędnych do pracy organów samorządu robotniczego.

Art. 22. 1. Dyrektor przedsiębiorstwa obowiązany jest wstrzymać wykonanie uchwały konferencji samorządu robotniczego lub rady robotniczej, jeżeli jest ona sprzeczna z przepisami prawa lub obowiązującym planem, zawiadamiając o tym radę robotniczą.

2. W przypadku wstrzymania wykonania uchwały rady robotniczej przez dyrektora rada robotnicza ma prawo odwołać się do konferencji samorządu robotniczego.

3. W przypadku wstrzymania wykonania uchwały konferencji samorządu robotniczego konferencja albo rada robotnicza lub jej prezydium mogą przedstawić sprawę nadrzędnej jednostce gospodarczej, która podejmie decyzję wspólnie z upoważnionymi przedstawicielami zarządu głównego właściwego związku zawodowego w terminie, uzgodnionym z tymże związkiem.

Art. 23. 1. W przypadku sporu między konferencją samorządu robotniczego a jednostką nadrzędną nad przedsiębiorstwem, sprawę rozpatruje komisja rozjemcza działająca przy właściwym ministrze lub przy prezydium właściwej wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłącznie z województwa).

2. Rada Ministrów w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych określi w drodze rozporządzenia uprawnienia, skład i tryb postępowania komisji rozjemczej.

Rozdział V.

Samorząd robotniczy a instancje związków zawodowych.

Art. 24. Centralna Rada Związków Zawodowych i właściwe związki zawodowe czuwają nad prawidłowym funkcjonowaniem samorządu robotniczego oraz koordynują jego działalność w skali całego kraju i poszczególnych gałęzi gospodarki narodowej.

Art. 25. 1. Sposób przeprowadzania wyborów rad robotniczych, skład ilościowy rad i ich prezydiów, kadencję rad

robotniczych oraz tryb odwołania członków rady określa Centralna Rada Związków Zawodowych.

2. Szczegółowe warunki rozwiązania rady robotniczej w przypadkach wymienionych w art. 20 oraz tryb zgłaszania i rozpatrywania wniosków w tej sprawie określi Centralna Rada Związków Zawodowych.

3. Regulamin konferencji samorządu robotniczego i rady robotniczej przedsiębiorstwa uchwała konferencja samorządu robotniczego zgodnie z niniejszą ustawą i w ramach wytycznych ustalonych przez Centralną Radę Związków Zawodowych.

Art. 26. Centralna Rada Związków Zawodowych określa skład i tryb powoływania konferencji samorządu robotniczego i jej organów w zakładach pracy, w których nie wybrano rady robotniczej albo w których nie ma warunków dla powołania rady robotniczej.

Rozdział VI.

Przepisy końcowe.

Art. 27. 1. Pełnienie funkcji w organach samorządu robotniczego ma charakter społeczny. Pełnienie tych funkcji nie zwalnia pracownika od wykonywania obowiązków wynikających ze stosunku pracy w przedsiębiorstwie.

2. Pracownik ma prawo do zwrotu utraconego zarobku w przedsiębiorstwie, jeżeli strata powstała wskutek pełnienia funkcji w organach samorządu robotniczego.

Art. 28. Stosunek pracy z członkiem rady robotniczej nie może być przez zakład pracy wypowiedziany ani rozwiązany bez zgody rady robotniczej, chyba że zachodzi przypadek dający zakładowi pracy prawo rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia — zgodnie z dekretem z dnia 18 stycznia 1956 r. o ograniczeniu dopuszczalności rozwiązywania umów o pracę bez wypowiedzenia oraz o zabezpieczeniu ciągłości pracy (Dz. U. Nr 2, poz. 11). W razie rozwiązania z członkiem rady robotniczej umowy o pracę bez wypowiedzenia dyrektor przedsiębiorstwa zawiadamia o tym prezydium rady robotniczej przedsiębiorstwa lub przewodniczącą rady.

Art. 29. Przepisy ustawy dotyczące oddziałów przedsiębiorstwa i działających w nich oddziałowych rad robotniczych stosuje się odpowiednio do innych równorzędnych komórek organizacyjnych przedsiębiorstwa i utworzonych w tych komórkach rad robotniczych.

Art. 30. Organy samorządu robotniczego działające w dniu wejścia w życie ustawy w przedsiębiorstwach nie objętych przepisem art. 1 ust. 1 działają nadal na dotychczasowych zasadach do czasu wydania przepisów wykonawczych do niniejszej ustawy.

Art. 31. Traci moc ustawa z dnia 19 listopada 1956 r. o radach robotniczych (Dz. U. Nr 53, poz. 238).

Art. 32. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1959 r.

Przewodniczący Rady Państwa: A. Zawadzki

Sekretarz Rady Państwa: J. Horodecki